

Az egyik java férfikorát éli, a másik már künn pihen a temetőben. Az egyiknek még nevét sem halotta közönségünk, a másiknak neve népszerű, de művészetének legjava eddig ösmeretlen volt. Az egyik most állít ki először, a másik utoljára. A két új művész Bruck Lajos és Lándori Vilmos.

Bruck a Múcsarnok hagyaték-kiállításán kezdte új életét holta után, Lándori a Művészház nagy szalónjában lép be a magyar művész-életbe.

Bruck Lajos az a szelid, nyájas öreg úr, aki szorgalmasan megjelent a Múcsarnok verniszázsain, ahol mindig egy-két pontosan kidolgozott könyvtárszobája, vagy városi vedutája is lógott. Tisztelettel közlekedtünk fehér fűrtjei felé, nyájas tereferébe elegyedtünk vele, mindnyájan szerettük azzal a szeretettel, amelyet az ember önkéntelenül érez régi korok még fennmaradt élő reliktumai iránt. Apáink festészetére gondoltunk, mikor képei elé álltunk. Nekünk, fiatalabbaknak, alig adott egyebet kortörténetnél.

De a nagypalástu, szelid öreg úr, — mint most a Múcsarnokban kitűnik, — titokban nagyerejű, kérelhetetlenül festői festő volt. Abban az időben, amikor Párisban közvetlen impressziók szimatjára indult a piktor-had: ő is köztük volt. Az ő szeme is rajta csüngött a piac mozgalmasságán, a vén hársorok rongyos homlokzatán, a felhők kusza gombolyagán, az élet zűrzavarán. Lekapta ő is a tovaillanó képeket és hangulatokat, kiszedte ő is az élet velejét. Tudott ő is fürge ecsettel sztenografálni arról, amit eléje vetett kószálásai közepette a világ sürgése-forgása. Ama piktor-hév, amely a műtörténet legközvetlenebb festményeit teremtette meg: izzóvá lett benne is és mikor így lopva, inkognito, szinte álnév alatt pörgette ecsetjét a vásznon: egy egész sereg olyan tanulmány, festőjegyzet, impresszió és vázlat keletkezett, amely már az első pillanatra is lekötötte figyelmünket s hirtelenül fölötte sokszorosan meghatványozza azt az értéket, amelyet Bruck Lajos eddig jelentett.

Minderről nem tudott a világ semmit. Mert e kis chef-d'oeuvre-k, e pompás piktor-szösszenetek azon nedvesiben belekerültek Bruck Lajos műhelyének legpókhálósabb szögletébe. És ott csöndesen rakódott rájuk a por s lassan-lassan fölismerhetetlenné tette őket. Meghaltak a nagyvilágra nézve.

Mi továbbra is mindig csak arról a másik Bruck Lajosról tudtunk, aki rendületlen szorgalommal és respektábilis hi-

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Lajos Lajos

Cím:

Két új magyar művész

Szerkesztés:

Új Idők

(Köt. v. fűz.) (Oldal)

Osztályozás

708
Művésztudományok

Idő:

1911. 11.

Személy:

Helyszám:

degvérral dolgozta ki a kiállításra kerülő képeket, amelyeken rajt' volt az akadémia minden szabályának hű megtartása s amelyeken a művészetet láthatatlan vékonyra csiszolta-súrolta a piktor-tudomány.

Mert ő is áldozatává lett ama kor esztétikájának, mint annyi más. Ő is hitt abban, hogy vannak bizonyos örökbecsű szabályok, amelyeknek diktandója szerint kell festeni. Ő is szalónképes, patyolatra fent képeket akart csupán kiállítani. Ő is levett festményeiről minden érdességet, minden borzasságot, ő is — és szerénysége ennek a nyitja — kifogástalan *tenue*-ben óhajtott ama szentelt csarnokokban megjelenni, nehogy egyetlen makulával is kínos föltűnést keltsen a korrekt amatőrök körében.

Friss művészetét eltitkolta. Helyettük csupán szabályszerű képeket állított ki.

Ez az oka annak, hogy ez a kiváló tehetség jóformán ösmeretlen maradt nálunk. És hogy most, hagyatéki kiállításán, a portól és pókhálótól megtisztogatott képek szerzőjében merőn új, s hozzá igen kiváló művészt ösmertünk meg.

Vajjon örülne-e ő, ha még érne, ennek a diadalnak? Elhinné-e, hogy az volt az igazi Bruck Lajos, akit ő féltékenyen eltitkolt?

Nekünk mindegy, mert ez a kiállítása meggazdagodását jelenti művészetünknek.

*

Pár évvel ezelőtt egy ösmerősömi beszélt nekem egy pécsi születésű fiatal építészről, aki, miután hivatalosan magába szívta az architektúrát, egyszeribe hátat fordított neki. Valami raptus ragadhatta meg: — mintázni kezdett, agyagtömegeket formált át alakokká, s mikor már alaposan beletanult, leült a Garda-tó mellé, remete-ábrázatot öltött s azontúl hajnaltól nap-szálltáig embereket gyúrt agyagból. Ezek a magalkotta emberek voltak az ő társasága.

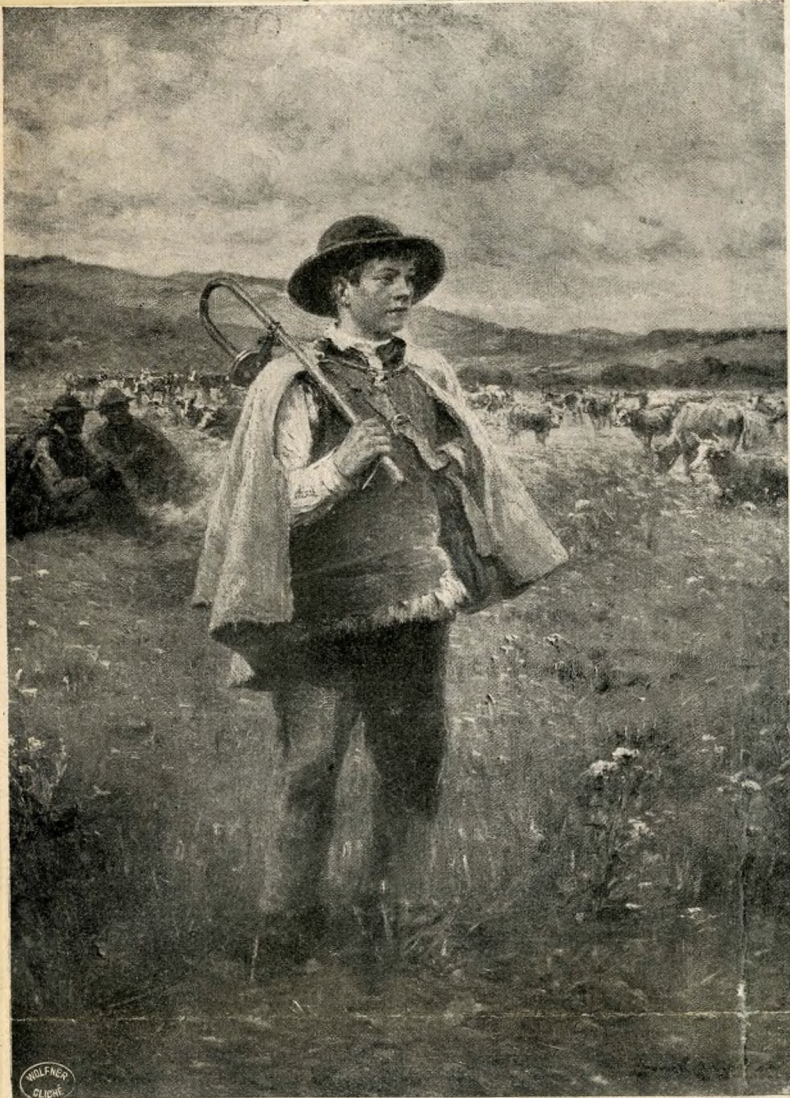
A szobrásszá vedlett építész Lándori Vilmos. Elszigetelt munkálkodása gyümölcsének egy részét szép rendezésben találja föl a Művészház a budapesti közönségnek.

Nos, nem valami aprólékos csecse-becse az, amit tőle itt látunk. Mert mindjárt a terembe lépve, pillantásunk egy bikaerejű kolosszusra esik, aki azzal van elfoglalva, hogy egy sziklát — vagy hegyet? — forgasson ki a sarkaiból. Tetemének irdatlan súlyával nehezedik az emelőrúdra, amelyet a sziklarendszerbe ékelt. És az egész szervezet, mint egy csontból és húsból való emelődaru, rendületlen biztonsággal végzi munkáját. E komplikált pillanatban, ahol oly sokféle

Bruck Lajos: Anyai tanácsok

OLFAER
CLIQUE

Bruck Lajos: Pásztorfiú a Tátrában

Cím:

együttható működik közre, vannak izmok, amelyek a feszülés netovábbját érik el s vannak test-tömegek, amelyek passzive, pusztá sulyukkal munkálkodnak. A pillanat e képét ragadta ki a szobrász és széles, tömör formákban mintázta be az agyagba. Egész skála keletkezik most az izommunka e sokféle változatából, de hogy így egy szuszra kapjuk az egészet s minden így egybevág: egyúttal a munka megnyugtató egysége áll elő.

Egy másik szobrán két embert gyűrt maga alá egy atléta. Az ember-piramis magasságában győztes öntudattal néz körül. Jobbjának egy gesztusa — finoman megérzett s megalatolt mozdulat — érezteti velünk fölényét. Itt is, ott is tömegek, súlyok, terhek, erők legyőzése, kétféle kiadásban, de egyazon utógondolattal. Az ember azt hinné, hogy Lándori célul tűzte ki a vasgyűrök egy félelmes nemzedékének epopeáját megmintázni. Pedig sokkal egyebet is ad.

Mert mindjárt a közelben a vén „Rágalmazó“-ra esik tekintetünk: egy aszott bőrű, kiszáradt emberre, aki alattomosan általkacsint a távolba s hüvelykujjának egy fölötte jellemzetes mozdulatával bököd a levegőbe. A rágalomnak ez a közvetlen karakterizálása már a pszichologiai tanulmány határaiba nyúlik át s közvetítő az előbb említett szobrok és néhány oly plasztikai mű közt, amelyek nem pusztán az emberi test dinamikáját éreztetik velünk, hanem finom lelki hangulatokkal szövődnek össze. Lándori ennek a területnek is sokféle variánsait ösmeri s kifejező ereje itt is kiválóan érvényesül. Az „Ivó“ című darabján a szüresöl-

Idő:

Személy:

Helyszám:

getés epikureusi hangulata pompásan tükrözik. Egy fájdalomteljes női arc épp az ellenkező érzelmekről szól. Ábrázatán a szenvedés mély hieroglifjei: főtartásán a fájdalmat legyőző méltóság. Végül egy szinte misztikus megjelenésű fehér fej, onló fürtökkel, merőn a végtelenbe tekintő szemmel az érzéseknek szók által nem tolmácsolható gazdag összefoglalása. Csakugyan, Lándori-nak egyszerű kifejező eszközökkel oly hatásokat sikerült tolmácsolnia, amelyek egészen közvetlenek s egész plasztikaiak. Ilyesmit nem lehet megtanulni, ez már talentum dolga.

Az új magyar művészt örömmel üdvözljük: komoly mester, akinek sem pusztá mesterség, sem pusztá szórakozás a művészet.

Lyka Károly

Éj

Tűzcsipkébe ég a zenith alja,

A lombok mélyén elhallgat a dal;

Hüvös szellő selymes szárnya rezdül

És félve fázón megreszket a galy.

Egy-egy tücsök halkán felcíripel,

Mint aranyálarc, fényes lesz a hold...

Szemem a gyémánt csillagokba mélyed:

Szívemre érzem hajolni az éjjet

S a lelkem lassan, lágyan szárnyat old!

Zivuska Andor